

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра загальної економічної теорії та економічної політики

Лук'янової Жанни Сергіївни

**АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 051 « Економіка»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Теорії та моделі управління економікою»
на тему: «Сутність економічного зростання та його проблематика в
Україні»**

Виконавець:
Студентка ФЕУП
Лук'янова Жанна Сергіївна

Науковий керівник:
Професор кафедри ЗЕТ та ЕП
Д.е.н, професор
Уперенко Микола Опанасович

Кваліфікаційною роботою є рукопис.

Робота виконана на кафедрі загальної економічної теорії та економічної політики Одеського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України.

Керівник: доктор економічних наук, професор

Уперенко Микола Опаносович

завідувач кафедри економічної теорії та історії економічної думки Одеського національного університету ім І. І. Мечнікова, м. Одеса.

Рецензент: доктор економічних наук, професор

Горняк Ольга Василівна

завідуюча кафедри економічних систем і управління інноваційним розвитком Одеського національного політехнічного університету кафедри економічних теорій Одеського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету, м. Одеса.

Захист відбудеться “15” січня 2017 року о 9.00 годині на засіданні Державної екзаменаційної комісії в Одеському національному економічному університеті за адресою: 65082 м. Одеса, вул. Преображенська, 8.

З дипломною роботою можна ознайомитися на кафедрі загальної економічної теорії та економічної політики Одеського національного економічного університету за адресою: 65082 м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 214.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми Слід зауважити, що проблема забезпечення економічного зростання на протязі багатьох років й досі залишається в центрі уваги науковців та практиків, таких як: та багато інших.

Важливість зазначених проблем та необхідність їх теоретичного дослідження й практичного обґрунтування обумовили вибір теми магістерської роботи, що вказують на її актуальність.

Мета дослідження є теоретичне обґрунтування і розробка методичних і практичних рекомендацій щодо забезпечення економічного зростання в Україні.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити теорію основи економічного зростання;
2. Окреслити типи економічного зростання;
3. Систематизувати фактори економічного зростання;
4. Узагальнити сутність неокласичної та кейнсіанської моделей
5. економічного зростання;
6. Розглянути сучасні моделі економічного зростання і сучасна практика;
7. Узагальнити наслідки економічного зростання та проблеми його
8. границь;
9. Дослідити поняття стійкого економічного розвитку шляхом співвідношення економічного зростання та економічного розвитку;
10. Розробити напрями забезпечення економічного зростання в умовах трансформаційної економіки.

Об'єктом дослідження є процес економічного зростання.

Предметом дослідження є теоретична і практична база економічного зростання в Україні.

Методи дослідження: теоретичною, методологічною основою магістерської роботи є сучасна економічна теорія, загальні принципи та методи організації та реалізації моделей економічного зростання. В процесі

дослідження використовувався системний підхід щодо вивчення системи економічного зростання та економічного розвитку.

Застосовувались відповідні методи, як загальнонаукові: аналіз та синтез, індукція та дедукція, спостереження та співставлення; так і специфічні, які використовуються: обчислення, анкетування, контрольне порівняння, статистичні та економіко - математичні методи.

Теоретичне значення результатів полягає в уточненні визначення економічного зростання та суміжних з даною дефініцією понять.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання теоретичних і практичних розробок, запропонованих в роботі, які дозволяють підвищити рівень економічного зростання в державі.

Інформаційною базою наукового дослідження стали наукові праці вчених українських та зарубіжних вчених, матеріали монографічних досліджень і періодичних наукових видань, аналітичних видань вітчизняних та зарубіжних дослідницьких центрів, інформації Інтернет-ресурсів. Статистичною і фактологічною підставами стали дані Статистичний збірник України, Статистичний щорічник України, Україна в цифрах.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (77 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 100 сторінок, основний зміст викладено на 93 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 12 рисунків.

Публікації. Під час написання кваліфікаційної роботи магістра опублікована 1 стаття:

Лук'янова Ж.С. Проблеми економічного зростання та їх ралізація в Україні. Актуальні проблеми розвитку економічноїтеорії в умовах глобалізації: Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Покританівські читання». – Одеса: ОНЕУ, 2017. – С. 122-123.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Сутність теорії економічного зростання» систематизовано теоретичне підґрунтя досліджуваного питання.

Проблема економічного зростання за всіх часів привертала увагу як науковців, так й практикуючих економістів. Це пов'язано рядом об'єктивних обставин:

По-перше, економічне зростання є бажаним явищем на всіх рівнях економічної системи, а досягти економічного зростання прагнуть як окремі громадяни, так і господарюючі суб'єкти;

По-друге, економічне зростання забезпечує покращення низки фінансових показників, які мають безперечний вплив на всі верстви населення.

Проте економічне зростання не є абстрактним явищем, а виступає повністю прогнозованим та регульованим процесом, в основі якого лежить теорія основи економічного зростання, що намагається вирішити глобальну проблему: "Яким образом можна збільшити обсяг виробничих потужностей або ВВП в умовах повної зайнятості?".

Економічне зростання може вимірюватися як у фізичному виразі (фізичне зростання), так і у вартості (вартісне зростання). Перший спосіб більш надійний (тому що дає можливість виключити вплив інфляції), але не він не універсальний (при розрахунку темпів економічного зростання важко вивести загальний показник для виготовлення різних виробів). Другий спосіб вживається частіше, але не завжди можливо запобігти впливові інфляції. Щоправда, у статистиці ряду країн вимірюють макроекономічне зростання на базі зростання виробництва найбільш важливих для економіки товарів, використовуючи при цьому їх долю у загальному обсязі виробництва.

На макроекономічному рівні провідними показниками динаміки економічного зростання є:

- зростання обсягу ВВП;
- темпи зростання ВВП у розрахунку на душу населення;

- темпи росту промислового виробництва у цілому, за основними галузями й на душу населення.

Вчені вдало зауважують, що економічний розвиток суспільства представляє собою багатоплановий процес, який охоплює економічне зростання, структурні зміни в економіці, удосконалення умов та якості життя населення.

Отже, це дозволяє зазначити:

По-перше, розвиток має місце і тоді, коли зростання не відбувається, але закладені передумови для зростання економіки в майбутньому.

По-друге, економічний розвиток може виражатися і в структурних перетвореннях, які безпосередньо не призводять до економічного зростання. Наприклад, Й. Шумпетер під економічним розвитком розумів «...виготовлення нового (або створення нової якості) блага, запровадження нового методу (способу) виробництва, освоєння нового ринку збуту, отримання нового джерела сировини (напівфабрикатів), проведення відповідної реорганізації на підприємстві».

По-третє, економічний розвиток може відбуватися і по низхідній лінії, коли не тільки відсутнє кількісне зростання, але йде процес зниження якості товарів та послуг. При цьому необхідно пам'ятати, що вивчення економічного зростання – є, без сумніву, центральною темою в питаннях економічного розвитку.

В науковій літературі існує декілька підходів до виокремлення типів економічного зростання, проте традиційним залишається підхід до виокремлення двох типів: екстенсивного та інтенсивного.

Екстенсивний тип економічного зростання – це історично первісний шлях розширеного відтворення (екстенсивний – від латинського слова *extensivus* – "що розширюється"). У цьому випадку розширення обсягів виробництва відбувається за рахунок трьох факторів: (а) основного капіталу (фондів); (б) робочої сили; (в) матеріальних витрат (природної сировини, матеріалів, енергоносіїв). Екстенсивне економічне зростання – це найбільш

легкий шлях господарського розвитку. З його допомогою відбувається швидке освоєння природних ресурсів, а також вдається порівняно швидко скоротити або ліквідувати безробіття, забезпечити велику зайнятість робочої сили.

Більш складний тип економічного зростання інтенсивний (від французького слова *intensif* – напруга). Його головна відмітна ознака – підвищення ефективності виробничих факторів на базі технічного прогресу. Інтенсивний тип економічного зростання характеризується розширенням виробництва на основі якісного поліпшення всіх його факторів, тобто раціонального використання всього виробничого потенціалу.

Нарешті, всебічна інтенсифікація – це такий вид економічного зростання, при якому використовуються всі зазначені форми ресурсозбереження. Тоді заощаджуються і трудові, і речовинні умови виробництва. Даний вид економічного зростання практично впроваджується в умовах сучасного етапу НТР і новітньої технологічної революції.

У протигагу витратному екстенсивному нарощуванню виробництва, всебічна інтенсифікація забезпечує антивитратну траєкторію економічного зростання.

Поряд з традиційними типами економічного зростання (інтенсивним, екстенсивним) виділяють трансформаційний і трансакційний.

Трансформаційний тип економічного зростання – це просте перетворення факторів виробництва в кінцевий результат (продукт).

Трансакційний тип заснований на придбанні господарюючими суб'єктами нових інституційно - організованих зв'язків і відносин, що сприяють придбанню економічним зростанням нових соціально значущих властивостей і характеристик.

Економічне зростання містить в собі цілий перелік факторів, вивчення яких є основоположним аспектом теорії економічного зростання.

До них відносять явища і процеси, що можуть у майбутньому вплинути на підвищення реального обсягу виробництва, збільшення ефективності і якості зростання.

У рамках системи забезпечення економічного зростання важливим кроком є класифікація факторів економічного зростання, яка становить практичний інтерес із точки зору впливу цих факторів на економічне зростання та можливості їх використання в економічній політиці держави у справі сприяння економічному зростанню.

З табл. видно, що існує три типи оцінки класифікації факторів економічного зростання: перший напрям оцінки – вплив на економічне зростання, другий напрям – направленість дії, а третій – за власним змістом. Кожен з напрямів має свою класифікацію, яка в свою чергу підрозділяється на класифікаційні групи.

Узагальнена класифікація факторів економічного зростання

Класифікаційна ознака	Фактори
За способом впливу	Фактори джерела; Фактори-обмежники;
За характером впливу	Базисні відтворювальні (економічного потенціалу);
За ступенем використання	Фактори, що використовуються; Резервні; Потенційні;
За складовими ринкового механізму	Фактори пропозиції; Фактори попиту; Фактори розподілу ресурсів;
Залежно від сектору національної економіки	Зовнішні; Внутрішні;
За результатом дії	Стимулювальні; Стримувальні;
За типом економічного зростання	Екстенсивні; Інтенсивні;
За походженням	Екзогенні; Ендоргенні;
Залежно від трансформацій у рамках системи	Рефлексивні; Пружні;

У другому розділі «Моделі економічного зростання» розкрито характеристики неокласичної та кейнсіанської моделей економічного зростання, досліджено сучасні моделі економічного зростання і сучасна практика.

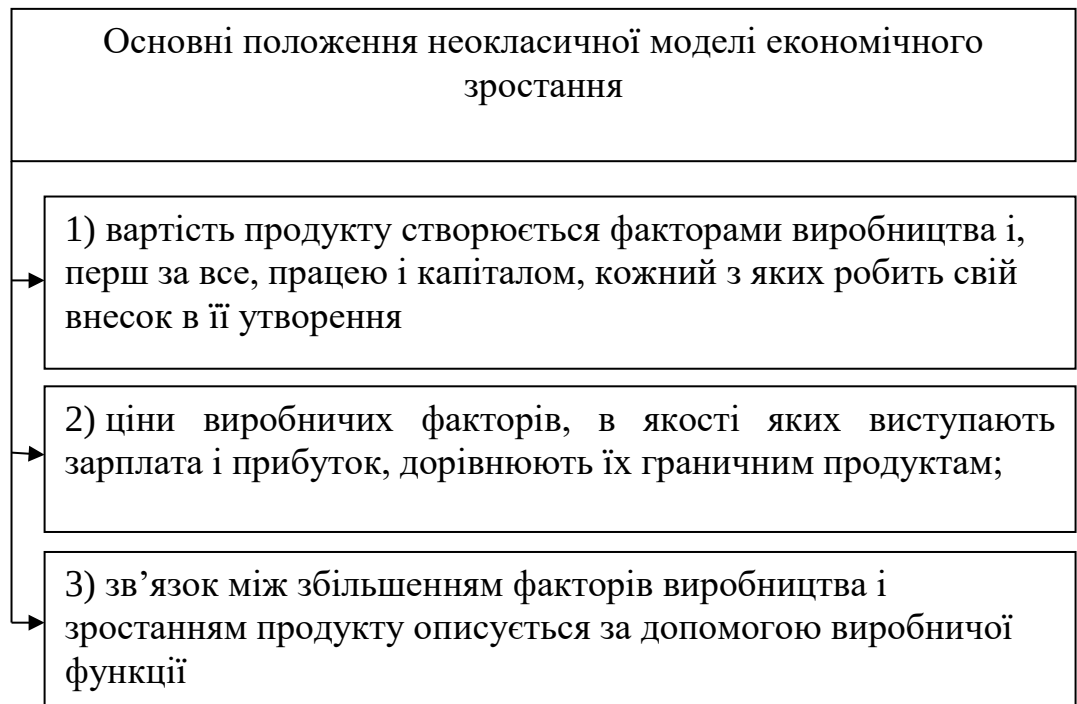
Проблематика економічного зростання завжди привертала увагу вчених та економістів, а в деяких випадках виступала предметом дослідження цілих наукових шкіл. Саме результатом роботи певних наукових шкіл в різні проміжки часу й виступають моделі економічного зростання.

В цілому в теоретичних дослідженнях проблематики економічного зростання виділяють три основні етапи його вивчення, кожний з яких виникав як наслідок прорахунків і протиріч робіт попередників, які ставали очевидними на певній стадії розвитку теоретичних основ і нагромадження досвіду.

Огляд засад моделей економічного зростання

Етап	Представники	Період виникнення	Результат
1	Кейнс, Харрод, Домар	50 – ті роки	Кейнсіанська модель економічного зростання
2	Солоу, Удзави	60-ті роки	Неокласична модель економічного зростання
3	Котри, Стоунд	початок 80-х років	Сучасні теорії економічного зростання

Неокласична модель представлена концепцією представника неокласичної школи Р. Солоу, який показав, що нестабільність динамічної рівноваги в некейнсіанських моделях якраз і є наслідком неврахування взаємозамінності ресурсів.

Взагалі, розвиток неокласичної теорії економічного зростання обумовив необхідність внесення певних змін в політику економічного зростання:

по-перше, на відміну від кейнсіанців, які пов'язують економічне зростання переважно із сукупним попитом, неокласики головну увагу приділяють потенційно можливим темпам зростання економіки і факторам, від яких вони залежать;

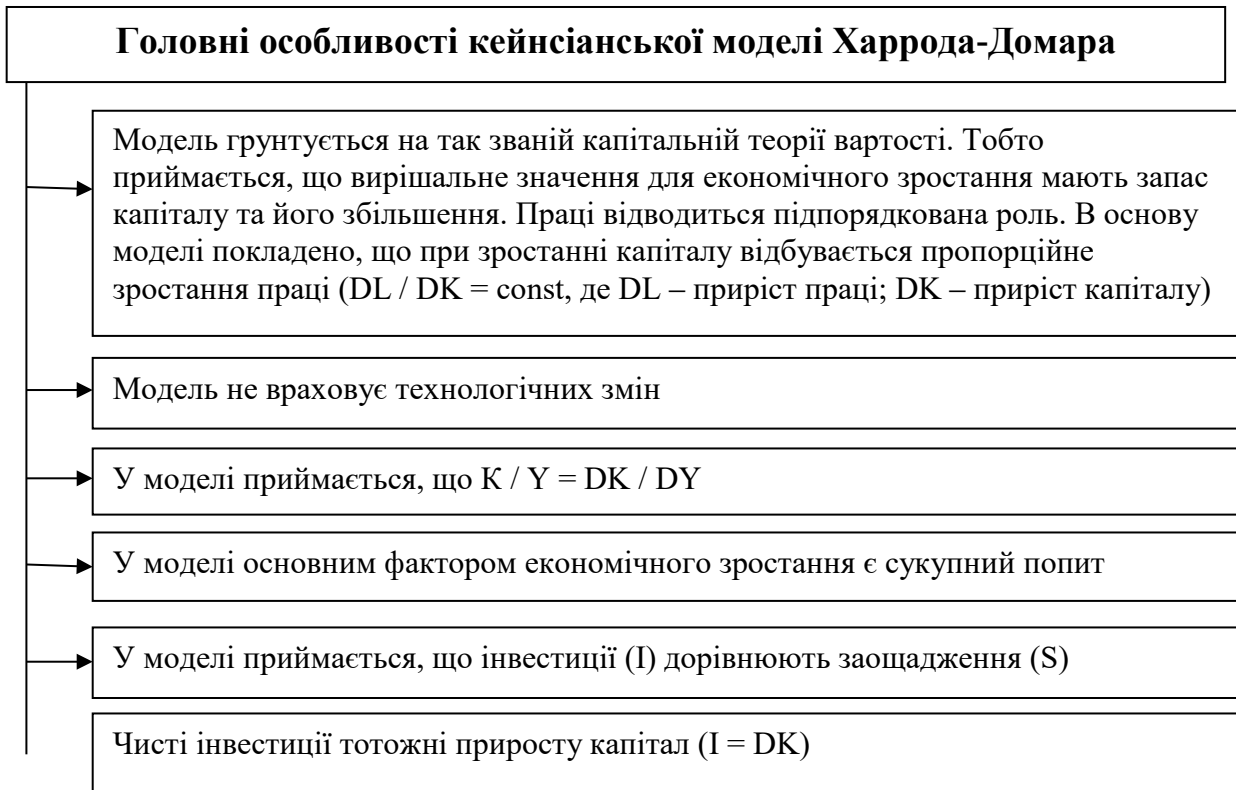
по-друге, використання апарата виробничої функції в процесі аналізу статистичної інформації поклало початок дослідженням, пов'язаним з визначенням внеску окремих факторів у приріст продукту. При цьому мова йде про вплив на зростання продукту не лише кількісних змін у факторах виробництва, а й якісних, які є результатом вдосконалення технології виробництва.

Кейнсіанськими називають ті моделі зростання, які, як і кейнсіанська теорія взагалі, ґрунтуються на попиті. Один із факторів попиту – інвестиції, які мультиплікативно збільшують дохід. Водночас інвестиції самі обумовлюються зростанням доходу (ефект акселератора).

Відомим прикладом моделей даного напрямку є модель Домара-Харрода (30-і р. XX-ого ст). Дана модель представляє собою об'єднання двох окремих

моделей.

Головні особливості кейнсіанської моделі Харрода-Домара

Таким чином, модель Харрода-Домара відображає зв'язок між рівнем заощаджень, інвестиціями (капіталовкладеннями) та економічним зростанням.

Для більш точного визначення приросту продукту на одиницю капіталу дана модель враховує такий чинник, як темп зростання кількості населення, який віднімається від показника загального економічного зростання.

В сучасній науці виділяють кілька моделей економічного зростання, основними з яких є:

- модель лінійних стадій розвитку (зростання);
- теорія структурних трансформацій;
- теорія зовнішньої залежності;
- неокласична модель вільного ринку;
- теорія ендогенного зростання;
- модель сталого розвитку.

Теорія стадії економічного росту (Стадії економічного зростання Ростоу) - концепція, вперше запропонована американським професором економіки У. Ростоу в 1959 році, що передбачає перехід від традиційного суспільства до інформаційної спільноти в п'ять етапів.

Первинно У. Ростоу запропонував виділити три стадії зростання, потім він збільшив їх число до п'яти, а в 1971 році додав шосту стадію [70]:

1. Традиційне суспільство.
2. Перехідне суспільство - стадія створення умов для піднесення.
3. Стадія «взлет».
4. Стадія «зрілості».
5. Епоха «високого масового споживання».
6. Стадія «пошуку якості життя».

Вихідним пунктом теорії Гелбрейта стало твердження про втрату ринковою економікою здатності до саморегулювання через механізм конкуренції внаслідок концентрації економічної могутності в руках незначної кількості великих корпорацій. Функцію досконалої конкуренції за цих умов починає виконувати "врівноважуюча сила" двох монополій - продавців і покупців. Вони протистоять одна одній, їхні інтереси протилежні: монополія-продавець намагається збути товар якомога дорожче, а монополія-покупець - купити якомога дешевше. Сила сторін врівноважується шляхом правових угод, що стає регулятором ринкової економіки.

Держава, на думку Гелбрейта, змушена втручатись в економіку тільки тому, що "врівноважуюча сила" олігополій є недостатньою. Вона послаблюється або навіть зникає лише в трьох випадках:

- 1) коли попит перевищує пропозицію (зростає конкуренція покупців і ціни підвищуються);
- 2) коли пропозиція перевищує попит (зростає конкуренція продавців і ціни падають);
- 3) коли створюється абсолютна монополія покупця чи продавця.

Отже, "врівноважуюча сила" - це співвідношення попиту і пропозиції.

Гелбрейт відносить до "врівноважуючої сили" не лише олігополії, а й державу, а також профспілки, які також вважає монополіями - продавцями робочої сили.

Міграційна модель Тодаро - теорія, що пояснює міграцію з села в місто як економічно раціональний процес, незважаючи на високий рівень безробіття в містах. Працівники порівнюють свої очікувані доходи в місті і починають переселятися з села в разі, якщо ці очікувані надходження перевищують їх середній рівень доходів у селі. Модель розроблена в 1969 році американським економістом Майкла Тодаро.

Парадокс Тодаро- рост зайнятості в місті призводить до зростання рівня безробіття, так як кожна нова вакансія може залучити до міста додатково до 3-4 сільських працівників. Зростання освіти, не підкріплене створенням нових робочих місць, погіршує економічну ситуацію в країні, так як витрати суспільства на освіту призводять до зниження віддачі від нього, а колишні студенти поповнюють ряд вже високорозвинених безробітних.

Міграційна модель Тодаро враховує чотири групи факторів міграції

- економічні вигоди (порівняння відносних вигод та витрат) і психологічна мотивація;
- порівняння очікуваних рівнів оплати праці в місті та селі з урахуванням вірогідності отримання роботи в місті;
- рівень міської зайнятості, який прямо впливає на вірогідність отримання роботи, і рівень безробіття у місті, який прямо пропорційно ймовірності отримання її;
- істотні відмінності в очікуваних рівнях доходів у місті та селі, що призводить до міграції вище можливого поглинання додаткової робочої сили, що у свою чергу неминуче призводить до високого рівня безробіття в місті.

В третьому розділі «Співвідношення економічного зростання та економічного розвитку» узагальнено наслідки економічного зростання та проблеми його границь, уточнено поняття стійкого економічного розвитку шляхом розмежування співвідношення економічного зростання та економічного розвитку, розроблено шляхи забезпечення економічного зростання в умовах трансформаційної економіки України.

Економічне зростання для розвинених країн ринкової економіки має як позитивні, так і негативні наслідки.

До позитивних наслідків належать:

- 1) підвищення рівня життя населення;
- 2) покращання умов праці, техніки безпеки, більше можливостей для розвитку освіти, культури та ін.;
- 3) підвищення загального рівня доходів;
- 4) розв'язання проблеми захисту навколишнього середовища шляхом часткового вдосконалення засобів виробництва.

Серед негативних наслідків вирізняють:

- 1) брак гарантій для працівників, які мають певні знання та досвід, у зв'язку зі швидким "старінням" навиків у міру впровадження досягнень науково-технічного прогресу;
- 2) промисловий шум, транспортні затори, забруднення навколишнього середовища, порушення архітектурних комплексів населених пунктів;
- 3) задоволення несуттєвих потреб при зростанні загрози економічної кризи;
- 4) проблема бідності, що не вирішується шляхом економічного зростання, оскільки в основному це проблема розподілу, а не виробництва.

Як відзначалося раніше, економічний ріст є основною умовою матеріального достатку і підвищення рівня життя. Економічний ріст пом'якшує протиріччя між необмеженими потребами й обмеженими ресурсами. В умовах економічного росту вибір соціальних цілей стає менш болісним і веде до менших протиріч між різними групами населення. Мається

можливість одночасно модернізувати збройні сили, підтримувати інфраструктуру на даному рівні, здійснювати програми допомоги старим, хворим і бідним, удосконалювати систему освіти й інші галузі соціальної сфери і при цьому підвищувати особисті доходи за винятком податків.

Стосовно нерівності доходів, то вчені зауважують наступне: економічний ріст – це єдиний реальний спосіб досягти справедливого розподілу доходів у нашому суспільстві. Менш імовірно, що виборці із середнього класу проголосують за перерозподіл частини свого доходу на користь бідних. Скоріше вони виступлять за те, щоб виділити бідним трохи більшу частку зі зростаючого суспільного продукту. Тому основним засобом поліпшення економічного становища бідних є підвищення загального рівня доходів у результаті економічного росту. Відповідно відмова від економічного росту означала б для бідних втрату будь-якої можливості поліпшити своє матеріальне становище.

Крім того захисники економічного росту стверджують, що його уповільнення чи припинення не зробить автоматично сприятливого впливу на людські цінності і не забезпечить людям “пристойне життя”. Насправді варто очікувати зворотного. Напаки, кінець економічного росту не скасує роботу на конвеєрі. Навпроти, економічний ріст завжди супроводжувався скороченням частки зайнятих у конвеєрному виробництві. Невірно і те, що економічний ріст завжди робив працю неприємною і небезпечною. Відновлення устаткування, як правило, знижує напруженість праці й імовірність нещасних випадків. Кондиційовані приміщення наших днів куди більш зручніші, ніж задушливі фабричні цехи минулого.

Після жорсткої фінансово-економічної кризи, в якій Україна опинилася серед найсильніше потерпілих країн, економіка нашої країни демонструє поступ відновлення. Сповільнення кризових процесів у світовій економіці та перехід значної кількості країн – торговельних партнерів України до поступової макроекономічної стабілізації та відновлення в них процесів економічного пожвавлення створили середовище, яке, з одного боку, знизило

глобальні ризики для економічної активності, а з іншого – уможливило започаткування економічного зростання в економіці України.

Головним рушієм економічного зростання в першому півріччі 2016 р. стала промисловість, яка забезпечила приріст валової доданої вартості в економіці України відповідно в першому і другому кварталах року. Зростання обсягів промислового виробництва у січні-жовтні 2016 р. становило 10,8 % проти падіння за аналогічний період минулого року на 26,4 % [36]. Найвищу позитивну динаміку виробництва продемонстрували галузі, для яких чинник зовнішнього попиту є одним із провідних. Так, у січні-жовтні виробництво у машинобудуванні зросло на 32,9 %, у хімічній та нафтохімічній промисловості – на 20,4 %, у металургійному виробництві – на 12,3 %.

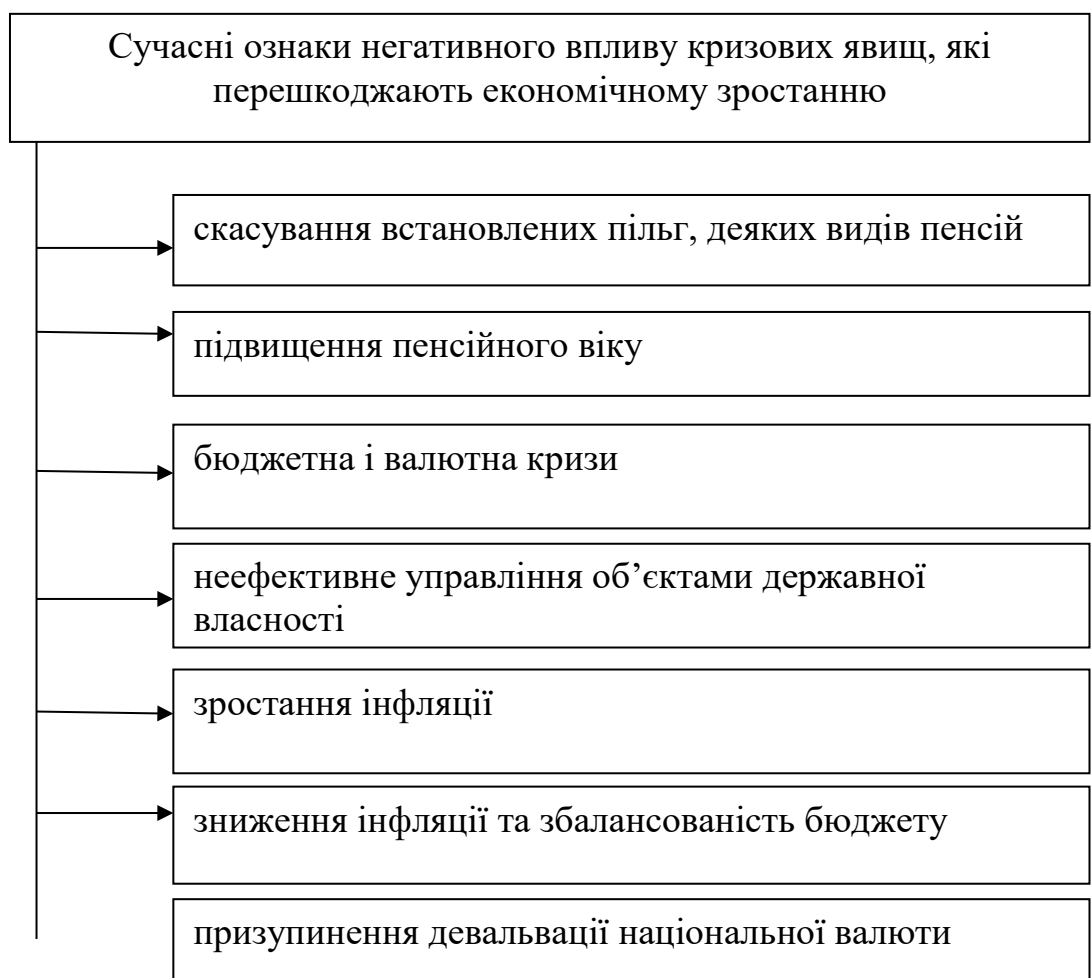
Динаміка інвестицій в основний капітал у січні-вересні 2016 р. залишалася негативною (-2,9 % порівняно з попереднім роком) [36]. Основним джерелом інвестиційної активності в економіці в січні-вересні 2016 р. стала сфера операцій з нерухомим майном, оренди, динаміка якої в цей період досягла рівня 34,9 %, забезпечивши 5,5 в. п. приросту капіталовкладень. Серед галузей промисловості активізацію інвестиційних проєктів забезпечили легка промисловість, де обсяг інвестицій в основний капітал збільшився на 30,2 %, деревообробна промисловість (14,5 %), виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення (2,8 %), хімічна та нафтохімічна промисловість (87,3 %). При цьому продовжувався спад у капіталоемних галузях промисловості – виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції (на 36,4 %), металургійному виробництві (на 32,3 %), машинобудуванні (на 6,1 %).

Отже, протягом двох кварталів року головним джерелом економічного зростання в Україні стали зростаючий зовнішній попит і накопичення запасів, забезпечивши в середньому в першому півріччі 10,9 в. п. приросту валової доданої вартості. При цьому фактор споживчих витрат мав значно менший вплив на зростання ВВП, сформувавши лише 1,7 в. п. його приросту в першому півріччі. Таким чином, певна стабілізація макроекономічних показників за умов тривалого збереження структурних дисбалансів

вітчизняної економіки не дає підстав для висновку про забезпечення її від імовірних фінансово-економічних потрясінь у найближчому майбутньому. Залишається невирішеним комплекс проблем, що створюють ризики відновлення кризових явищ. Це є підґрунтям для стриманих оцінок перспектив стійкості української економіки низкою експертів, очікувань імовірної «другої хвилі» кризи в Україні. Між тим, аби з'ясувати, чи є реальною загроза «другої хвилі» кризи в Україні, варто насамперед розглянути поточний стан справ у секторах, що виявились основними каталізаторами кризи 2008 р.

Сучасний стан національної економіки, який за думками багатьох вчених визначають як трансформаційний, характеризується суттєвими змінами всіх без виключення сторін економічного життя країни. В той же час, одним з основним аспектів, які опинились під найбільш суттєвим впливом трансформаційних процесів, є аспекти економічного зростання.

Таке зауваження ґрунтується на тому, що специфіка трансформаційної економіки зумовила перегляд змістовних особливостей економічного зростання в державі.

Отже, у разі системної трансформаційної або структурнотехнологічної кризи необхідно забезпечити зростання інвестицій за рахунок підвищення норми заощаджень та їх трансформації у зростання норми нагромадження. Зовсім інші рецепти стануть у нагоді в разі кризи “зовнішніх шоків”. Тут не обійтися без зниження видатків бюджету і держави як першорядного заходу з метою досягнення макроекономічної збалансованості. Але це лише перше і найпростіше завдання. Набагато складніше налагодити господарський процес у такий спосіб, щоб було вигідно займатися нарощуванням національного виробництва за рахунок модернізації його складових елементів. Для цього необхідним є ряд умов.

Для зміни негативного вектора економічного розвитку необхідно усунути базисні конструкції наявної в Україні політико - економічної моделі, яка ґрунтувалася на “освоєнні радянської спадщини”, а не на побудові нової цивілізованої архітектури ринкової системи.

Одна з таких базисних конструкцій – зрощування бізнесу і влади. Таке зрощування на всіх рівнях владної вертикалі трансформувалось у своєрідний спосіб збереження і примноження бізнесу, перетворення влади на вигідну форму бізнесу.

Таким чином, як показує успішний досвід країн наздоганяючої

модернізації (а їх приблизно 50), усі вони зосереджували увагу на модернізації виробництва та інвестуванні в науку й освіту. На жаль, у нас спостерігається неузгодженість політики економічного зростання з кредитно-фінансовою, яка також повинна підпорядковуватися завданню прискорення господарського процесу, а не тільки валютно-грошової та бюджетної збалансованості. Загальновідомо, що зниження державних вливань у загальнонаціональні інфраструктурні проекти завжди спричиняє зниження економічної активності, що, у свою чергу, призводить до скорочення доходів бюджету і державних видатків.

Політика економічного зростання є неможливою без збільшення бюджетних видатків на довгостроковий інвестиційний розвиток. Сьогодні про приватні інвестиції можна говорити як про форму державно-приватного партнерства. Держава разом з бізнесом повинна брати участь в інфраструктурних проектах. Таким чином, потрібна принципово інша бюджетна політика. Наприклад, в Україні існує жорстке правило, згідно з яким не можна збільшувати дефіцит бюджету. Але, як відомо, це один з найшвидших і найефективніших методів знаходження додаткових ресурсів, які використовуються багатьма країнами для фінансування інноваційних державних програм.

необхідно докорінно змінити фінансову і податкову системи в напрямі вирішення завдань економічного зростання і дотримання соціальної справедливості. Подолання існуючих обмежень соціально-економічного розвитку є можливим тільки в умовах сталих темпів економічного зростання, які формують передумови для збільшення інвестиційних ресурсів, підвищення доходів усіх господарюючих суб'єктів і населення.

Для забезпечення прискорених темпів економічного розвитку треба якомога швидше істотно підвищити норму нагромадження. Середній темп її приросту має становити не менш як 3% на найближчі 5 років. Як уже зазначалося, докорінної технологічної модернізації в першу чергу потребує енерго і теплозбереження країни. Отже, необхідно розробити національну

програму зниження затрат на забезпечення тепло і електроенергією. Схожі програми мають охоплювати всі види транспортної інфраструктури. Реалізація окреслених проєктів потребує ретельної підготовчої роботи протягом мінімум 2–3 років. Тому і темпи приросту інвестицій повинні наростати поступово і досягти максимуму до 2020 р. Враховуючи, що строк окупності інвестицій на технологічне оновлення становить приблизно 5–7 років, віддача від них у формі прискорення темпів соціально-економічного розвитку почне проявлятися вже через 5 років.

ВИСНОВКИ

За результатами даного дослідження отримано наступні науково-практичні результати:

Проблема економічного зростання має безперечну актуальність через те, що економічне зростання є бажаним явищем на всіх рівнях економічної системи, а досягти економічного зростання прагнуть як окремі громадяни, так і господарюючі суб'єкти, а також внаслідок того, що економічне зростання забезпечує покращення низки фінансових показників, які мають безперечний вплив на всі верстви населення.

На макроекономічному рівні провідними показниками динаміки економічного зростання є зростання обсягу ВВП; темпи зростання ВВП у розрахунку на душу населення; темпи росту промислового виробництва у цілому, за основними галузями й на душу населення.

Виокремлено та обґрунтовано підходи до визначення поняття «економічне зростання»: як кількісна тенденція збільшення певних показників; як зростання економічної могутності країни; як складова частина економічного розвитку.

Узагальнено відмінні риси понять «економічне зростання» та «економічний розвиток».

Уточнено поняття «економічне зростання» як позитивної тенденції економічного розвитку, що характеризується збільшення показника реального

ВВП та супроводжується зростанням економічної могутності держави. Запропоноване визначення відрізняється від існуючих врахуванням відношення досліджуваного поняття до економічного розвитку та обґрунтуванням базового для визначення такої тенденції показника.

Розглянуто сутність типів економічного зростання: екстенсивного та інтенсивного.

Здійснено аналіз класифікації факторів економічного зростання та перспектив економічного зростання свідчить про можливості подальшого удосконалення методології дослідження та моделювання економічного зростання на основі урахування характеру впливу факторів зростання на попит та пропозицію.

Розглянуто основні засади неокласичної, кейнсіанської моделі економічного зростання та досліджено особливості сучасних моделей економічного зростання. Так, неокласична модель представлена концепцією представника неокласичної школи Р. Солоу, який показав, що нестабільність динамічної рівноваги в некейнсіанських моделях якраз і є наслідком неврахування взаємозамінності ресурсів. Кейнсіанська модель економічного зростання пов'язана із вченням Дж. Кейнса, у якого було багато прихильників. Вагоме місце в моделях кейнсіанського підходу до економічного зростання займає модель таких економістів як Р. Харрод та Є. Домар. В сучасній науці виділяють кілька моделей економічного зростання, основними з яких є: модель лінійних стадій розвитку (зростання); теорія структурних трансформацій; теорія зовнішньої залежності; неокласична модель вільного ринку; теорія ендogenous зростання; модель сталого розвитку.

Досліджено питання позитивних та негативних наслідків економічного зростання та проблема оптимізації його границь. З цією метою запропоновано використовувати підхід визначення кута нахилу у фазовому просторі.

Розглянуто поняття стійкого економічного розвитку. Під сталістю економічного розвитку слід розуміти її здатність стабільно функціонувати і розвиватися в довгостроковій перспективі в умовах внутрішнього і

зовнішнього середовища, що змінюється. Дослідження сталого економічного розвитку регіону виявило, що одним з критеріїв його досягнення є економічна безпека. Тому запропоновано шляхи забезпечення сталого економічного розвитку.

Отже можна узагальнити наступні пропозиції:

Пропозиції з економіки зростання необхідно:

- знизити податкове навантаження на підприємства, яке у нас є у 2 рази вищим, ніж у розвинутих країнах, одночасно запровадивши прогресивну шкалу оподаткування фізичних осіб (у розмірі 40% доходів). Такі заходи забезпечать зростання доходів бюджету і відповідатимуть тенденціям Західної Європи і США;
- збільшити норму амортизаційних відрахувань, інституційно забезпечивши їх цільове використання;
- реалізувати великі інфраструктурні проекти із значним мультиплікативним ефектом, особливо ті, в яких формуються національні ланцюжки створення доданої вартості. Для цього слід розробити механізми проектного фінансування, тоді грошова пропозиція, яка зростає, не стане проінфляційним фактором;
- застосовувати оптимальне поєднання інноваційного та інвестиційного забезпечення.

Пропозиції з теорії економічного зростання:

- уточнено поняття «економічне зростання» та обґрунтовано відмінні риси понять «економічне зростання» та «економічний розвиток»;
- розглянуто сутність типів економічного зростання: екстенсивного та інтенсивного, здійснено аналіз класифікації факторів економічного зростання та перспектив економічного зростання;
- обґрунтовано поняття сталого економічного розвитку.

З метою створення умов для полегшення приватного бізнесу розробити закон: « Про залучення приватних інвестицій в економіку

України».

Створити умови для зміни структури економіки з метою підвищення у додатковій вартості частки продукції високого ступення готовності.

Вжити заходи для підвищення в експортоорієнтованих галузях частки готової продукції.

Задля покращення інвестиційного клімату в Україні, тим самим активізування притоку іноземного капіталу в Україну, доцільно реалізовувати державну політику, яка здійснювалася б за такими напрямками:

- забезпечення надійного інституційного захисту прав інвесторів;
- вдосконалення нормативно-правової бази підприємницької та інвестиційної діяльності;
- сприяння розвитку науки, науково-технічної та інноваційної діяльності;
- вдосконалення системи корпоративного управління та процедури банкрутства;
- розробка скоординованої державної політики у сфері державних запозичень;
- вдосконалення державної політики у сфері приватизації державних підприємств та її реалізації;
- реформування діючої амортизаційної та податкової системи в Україні;
- створення в Україні дієвого механізму протидії корупції;
- розвиток фінансової сфери.

При цьому необхідно створювати пільгові умови для інвесторів, що здійснюють інвестиційну діяльність у соціально важливих напрямках, насамперед: соціальній сфері; технічному і технологічному вдосконаленні виробництва; створенні нових робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту; реалізації інноваційних проектів.

АНОТАЦІЯ

Лук'янової Ж.С., «Сутність економічного розвитку та його проблематика в Україні»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«Економіка» за магістерською програмою «Теорії та моделі управління економікою»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес економічного зростання та розвитку.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сучасної економічної теорії, загальні принципи та методи організації та реалізації моделей економічного зростання.

Проаналізовано теоретичне підґрунтя досліджуваного питання (теорії економічного зростання), характеристики неокласичної та кейнсіанської моделей економічного зростання, досліджено сучасні моделі економічного зростання і сучасна практика, узагальнено наслідки економічного зростання та проблеми його границь, уточнено поняття стійкого економічного розвитку шляхом розмежування співвідношення економічного зростання та економічного розвитку, розроблено шляхи забезпечення економічного зростання в умовах трансформаційної економіки України.

Запропоновано з метою створення умов для полегшення приватного бізнесу розробити закон: «Про залучення приватних інвестицій в економіку України». Створити умови для зміни структури економіки з метою підвищення у додатковій вартості частки продукції високого ступення готовності. Вжити заходи для підвищення в експортоорієнтованих галузях частки готової продукції.

Ключові слова: економічний розвиток, економічне зростання, сталий економічний розвиток,

ANNOTATION

Lukianova Z.S., «The essence of economic development and its problems in Ukraine»,
thesis for Master degree in specialty «Economy» under the program «Theory and management of
economy», Odessa National Economic University
Odessa, 2018

Thesis consists of three chapters. Object of study the process of economic growth and development.

The theoretical background of the research subject (theory of economic growth), the characteristics of the neoclassical and Keynesian models of economic growth, the modern models of economic growth and modern practice are researched, the consequences of economic growth and the problems of its boundaries are generalized, the concept of stable economic development is specified by differentiating the ratio of economic growth and economic development, ways of providing economic growth in the conditions of the transformational economy have been developed Of Ukraine.

In order to create conditions for facilitation of private business, it is proposed to develop a law "On attracting private investments into the economy of Ukraine". Create conditions for changing the structure of the economy in order to increase the share of products of high readiness in the additional cost. Take steps to improve in the export-oriented branches of the share of finished goods.

Keywords: economic development, economic growth, sustainable economic development